

PROCES-VERBAL nr. 2

al ședinței Grupului de lucru interinstituțional responsabil de coordonarea și monitorizarea implementării Programului pentru susținerea populației de etnie romă pentru anii 2022 - 2025, aprobat prin HG 576/2022

din 11 iulie 2024

Au participat:

Președinte:	Valentina Olaru	Secretară de stat, Ministerul Educației și Cercetării (MEC)
Vicepreședinte al grupului de lucru:	Veaceslav Reabcinschii	Director general, Agenția Relații Interetnice (ARI)
Secretari ai grupului de lucru:	Ivan Duminiță	șef al Serviciului politici în domeniul relațiilor interetnice, Ministerul Educației și Cercetării
	Natalia Chirilenco	consultantă, Direcția consolidarea relațiilor interetnice, Agenția Relații Interetnice
Membri ai grupului de lucru:	Angela Zagaiciuc	consultantă principală, Direcția Drepturile omului și cooperarea cu societatea civilă, Cancelaria de Stat
	Olesea Gașciuc	consultantă principală, Direcția politici de protecție a drepturilor copilului și familiilor cu copii, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Neonila Cioinac	consultantă principală, Direcția politici în domeniul serviciilor sociale, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Mariana Soltan	consultantă superioară, Direcția politici de asigurare a egalității între femei și bărbați, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Ecaterina Boboc	consultantă principală, Direcția politici ocupaționale și de reglementare a migrației forței de muncă, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
	Elena Boleac	consultantă principală, Secția politici în domeniul asistenței medicale primare și comunitare, Ministerul Sănătății

Iraida Moisei	șef interimar, Direcția arte, industriei creative și educație artistică, Ministerul Culturii
Artiom Zaiț	consultant principal, Direcția coordonarea politicilor publice și integrare europeană, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale
Angela Mîțu	șefă adjunctă interimară a Direcției implementarea politicii de ocupare, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă
Dorin Lozovanu	șef direcție, Direcția recensăminte, Biroul Național de Statistică
Lilia Guțu	șefa Secției Politici Publice, Consiliul audiovizualului
Evelina Șvidcenco	editor-coordonator Programe pentru etnii, Instituția Publică Compania Națională Teleradio-Moldova
Adelina Marian	consultant, Direcției politici nediscriminare, Consiliul pentru egalitate
Ion Duminica	șeful Centrului de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural
Valeriu Căldăraru	director executiv, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM
Marin Alla	director executiv, Coaliția „Vocea Romilor”
Elena Sîrbu	președinta Platformei Femeilor rome ROMNI
Cristina Sîrbu	șefa misiunii de sprijin, Organizația internațională umanitară Intersos Moldova
Iulia Votslava	ofițer pentru drepturile omului, Oficiul ONU pentru Drepturile Omului

Total prezenți la ședință: 23 membri ai Grupului de lucru interinstituțional

ORDINEA DE ZI:

1. Cuvânt de salut

Valentina Olaru, Secretar de stat, Ministerul Educației și Cercetării.

În cuvântul său de salut, Valentina Olaru, Secretar de stat, MEC a reamintit că, Grupul de lucru este un mecanism important de coordonare și monitorizare a implementării politicilor de stat și a fost reconstituit conform ordinului Ministrului Educației și Cercetării la 26 decembrie 2023. Este important să recunoaștem importanța existenței acestui grup interinstituțional, care reflectă angajamentul nostru comun pentru îmbunătățirea condițiilor de viață și accesul la servicii esențiale pentru comunitatea romă.

Un aspect esențial al reușitelor grupului interinstituțional, constă în colaborarea strânsă cu diverse instituții publice de stat și organizații obștești. Rolul acestor entități este crucial pentru implementarea eficientă a programului. Instituțiile publice de stat, precum Ministerul Educației și Cercetării, Agenția Relații Interetnice, Cancelaria de Stat, Ministerul muncii și Protecției Sociale, ministerul sănătății și altele, asigură implementarea acțiunilor pentru incluziunea romilor. Pe de altă parte, organizațiile obștești, inclusiv Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din Republica Moldova, Coaliția „Vocea Romilor”, Platforma Femeilor Rome „Romni” și alt., joacă un rol vital în reprezentarea și susținerea comunității rome la nivel local și național, facilitând implementarea inițiativelor și oferind sprijin direct persoanelor de etnie romă.

Pentru a asigura transparența și a permite un control public asupra progreselor realizate, a fost plasat *Raportul de progres pentru anul 2023* și toate documentele legate de implementarea programului pe site-ul Ministerului Educației și Cercetării în fișierul dedicat romilor din Republica Moldova. Aceasta măsură reafirmă angajamentul MEC pentru o guvernare deschisă și responsabilă.

După ultima ședință, Ministerul Educației și Cercetării a continuat să ia măsuri în implementarea sarcinilor prevăzute în program, demonstrând angajamentul ferm pentru susținerea uneia dintre cele mai vulnerabile comunități din țara noastră. De menționat:

- inițierea procesului de creare a *Serviciului pentru incluziunea romilor*;
- finalizarea elaborării *Curriculumului disciplinar „Istoria și Cultura romilor din Republica Moldova”* pentru clasele a V-IX - un pas important pentru promovarea diversității culturale și a incluziunii în sistemul educațional;
- inițiativa de acordare a *burselor de merit pentru elevii și studenții de etnie romă*, o măsură menită să reducă discrepanțele educaționale și să stimuleze performanțele academice ale tinerilor romi;
- organizarea, în perioada 8-12 aprilie a.c., a Săptămânii Romilor în instituțiile de învățământ din întreaga țară, promovând toleranța și respectul reciproc,
- printr-o circulară specială, s-a facilitat acumularea datelor statistice privind elevii romi pentru organizațiile non-guvernamentale rome;
- instituirea mecanismului de conlucrare directă cu reprezentanții comunității rome prin vizite de lucru ale Șefului Serviciului politici în domeniul relațiilor interetnice pe teren, unde se organizează ședințe și se iau măsuri pentru rezolvarea problemelor concrete. La aceste vizite

sunt invitați, de obicei, reprezentanții ministerelor și agențiilor de resort, parteneri internaționali și organizațiile obștești române. Astfel, au fost luate măsuri pentru incluziunea romilor din s. Vulcănești, r-ul Nisporeni, or. Glodeni, dar și din Centrele de Plasament Temporar pentru Refugiați de pe str. Testemițanu, 6 (mun. Chișinău). Se preconizează o vizită și în s. Popeasca, r-ul Ștefan Vodă, unde în centrul temporar de asemenea sunt plasați refugiați de etnie romă.

Toate aceste măsuri demonstrează angajamentul MEC pentru o abordare practică și eficientă a problemelor comunității române. Prin eforturi comune, am început să vedem rezultate pozitive, dar suntem conștienți că mai avem de muncit pentru a atinge obiectivele noastre.

Veaceslav Reabcinschii, Director general, Agenția Relații Interetnice

Veaceslav Reabcinschii, Director general, ARI a menționat că, în contextul integrării europene a Republicii Moldova, Grupul de lucru interinstituțional responsabil de coordonarea și monitorizarea implementării Programului pentru susținerea populației de etnie romă capătă un rol tot mai esențial. Contribuind la integrarea comunității române și la reducerea inegalităților în societate, putem contribui la coeziunea socială din Republica Moldova, la construirea unei societăți mai echitabile și mai unitare.

DI Reabcinschii a îndemnat participanții să se focalizeze pe obiective concrete și să prioritizeze activitățile. Pe lângă resursele financiare, să se ia în considerare și resursele comunității, care sunt foarte bogate. S-a făcut apel la implicare și participare din partea societății civile române, ARI fiind deschisă spre noi proiecte, idei de colaborare.

2. Implementarea HG nr. 557/2013 privind Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar. Rezultate și provocări

Raportor: Veaceslav Reabcinschii, Director general, ARI

Directorul general al ARI, Veaceslav Reabcinschii a venit cu propunerea de modificare a *Legii nr. 557/2013 privind Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar*, prezentând o notă de argumentare și circumstanțele ce impun modificarea și completarea actului normativ, menționând că lichidarea lacunelor existente și perfecționarea Regulamentului-cadru va contribui la îmbunătățirea activității mediatorului comunitar.

Au fost menționate unele propuneri concrete de modificare a Regulamentului-cadru, cum ar fi:

- Regulamentul-cadru să prevadă sursele oficiale pentru determinarea numărului de persoane de etnie romă pentru instituirea funcției de mediator comunitar;
- a schimba metodologia de angajare a mediatorului comunitar, aceasta urmând a fi în subordinea ARI în comun cu APL. Sectorul asociativ se implică, la moment, în procesul de angajare a mediatorilor neavând această atribuție;
- a mări aria de activitate a mediatorului comunitar, acesta deserving mai multe localități, după caz;
- instituționalizarea programului de instruire și formare continuă pentru mediatorii comunitari în baza curriculumului modular, care să fie prevăzut de Regulament;

- a revedea metoda salarizării mediatorilor comunitari. Remunerarea muncii să fie conform performanțelor înregistrate de către mediatori etc.

Ion Duminică, șeful Centrului de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural a atenționat ca Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar, la etapa modificării, să fie plasat pe platforma particip.gov.md.

Veaceslav Reabcinschii, Directorul general al ARI a dat asigurări că, procedura de modificare a Legii nr. 557/2013 privind Regulamentul-cadru cu privire la organizarea activității mediatorului comunitar va fi în conformitate cu prevederile Constituției Republicii Moldova, ale Legii cu privire la Guvern și Legii privind actele normative ale Guvernului, ale altor acte normative, ținându-se cont de principiile generale ale dreptului. Astfel, consultarea Regulamentului-cadru cu părțile interesate va fi asigurată.

Valeriu Căldăraru, director executiv, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM a salutat și a evidențiat intensificarea activității ARI în ultima perioadă pe segmentul activității mediatorilor comunitari, menționând unele probleme, cum ar fi:

- cu privire la planificarea resurselor financiare, unii mediatori urmând să primească salarii doar până în luna august;
- lipsa calculatoarelor la locul de muncă a mediatorilor comunitari;
- mulți mediatori comunitari nu au pregătirea necesară pentru a face față sarcinilor etc.

3. Situația privind crearea Serviciului pentru incluziunea romilor

Raportor: Ivan Duminica, Șef Serviciul politici în domeniul relațiilor interetnice, MEC

Au fost menționate etapele de lucru privind realizarea acțiunii 1.1. *Elaborarea analizei impactului (ex-ante) privind crearea Biroului pentru relații cu populația de etnie romă* din Planul de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova, 2022 – 2025:

- MEC a solicitat Agenției de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) elaborarea unui studiu privind crearea Biroului pentru relații cu populația de etnie romă, conform căruia se recomandă crearea unui serviciu format din 3 unități;
- în cadrul ședinței din 15 mai 2024, cu participarea Cancelariei de Stat, ARI și MEC, s-a decis crearea *Serviciului pentru incluziunea romilor în cadrul Agenției Relații Interetnice*, format din 3 unități;
- MEC a solicitat Ministerului Finanțelor deblocarea unităților aflate sub moratoriu din cadrul ARI, în scopul creării Serviciului pentru incluziunea romilor.

Totodată, MEC intenționează mărirea statelor de personal a Serviciului politici în domeniul relațiilor interetnice cu 1 unitate, care va fi responsabilă de segmentul incluziunii romilor.

Valeriu Căldăraru, director executiv, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM a propus ca în fiecare minister să fie numită o persoană responsabilă de implementarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova, 2022 – 2025.

Angela Zagaiciuc, consultantă principală, Direcția Direcția drepturile omului și cooperarea cu societatea civilă, Cancelaria de Stat a accentuat că, Agenția Relații Interetnice este instituția din

subordinea Guvernului Republicii Moldova, căreia îi revine sarcina de a contribui la incluziunea persoanelor de etnie romă. Prin urmare, este indicat ca Serviciul pentru incluziunea romilor să fie instituit în cadrul ARI, cu recomandarea de a fi modificat Regulamentul de activitate al ARI și îmbunătățirea activității instituției.

Marin Alla, director executiv, Coaliția „Vocea Romilor” a recomandat studierea experienței Agenției Naționale pentru Romi în acest proces, așa ca ARI să poată face cercetări, analize, atrage investiții, dezvolta proiecte etc.

Totodată, a propus ca instituțiile statului să țină cont și de persoanele de etnie romă refugiate și a include pe viitor acest grup-țintă în Programul pentru susținerea romilor din RM.

4. Elaborarea Curriculumului disciplinar „Istoria și Cultura romilor din Republica Moldova”

Raportor: Alisia Parfentieva, Serviciul politici în domeniul relațiilor interetnice, MEC

Au fost prezentate principalele etape ale elaborării Curriculei:

1. *Înființarea Grupului de Experți:* Conform Ordinului Ministerului Educației și Cercetări nr. 131 din 12 februarie 2024, a fost instituit un grup de experți responsabil cu elaborarea Conceptului pentru această disciplină. De menționat că, în afară de romi, se lucra concomitent la elaborarea curriculelor pentru bulgari, găgăuzi, evrei, ucraineni și ruși. Astfel, experții erau reprezentanți din fiecare minoritate etnică/națională, asigurând o abordare cuprinzătoare și sensibilă la diversitatea culturală. Din partea romilor, a fost ales cercetătorul Ion Duminica, care deja s-a afirmat în domeniu.

2. *Ședințe de Lucru ale Grupului de Experți:* Grupul de experți s-a întâlnit în perioada 16-28 februarie 2024 pentru a elabora Conceptul unificat pentru curriculele de care erau responsabili. Principalul obiectiv al Conceptului era ca în curriculele altor popoare să fie prezentată informația despre etniile conlocuitoare, inclusiv despre romi, în proporție de 30%.

3. *Aprobarea Conceptului:* Conceptul pentru disciplina nouă a fost aprobat de către ministrul educației, conform Ordinului nr. 297 din 11 martie 2024, marcând un pas important în formalizarea și instituirea disciplinei în sistemul educațional. Este esențial că în curricula pentru istoria și cultura reprezentanților altor minorități va fi inclusă informația despre romi, contribuind astfel la combaterea prejudecăților și la cunoașterea reciprocă.

4. *Formarea Grupurilor de lucru pentru elaborarea curriculei:* Prin Ordinul nr. 351 din 20 martie 2024, au fost aprobate componentele grupurilor de lucru însărcinate cu elaborarea curriculelor disciplinare specifice. Grupul de experți responsabil de curricula pentru romi a fost condus de romologul dr. Ion Duminica, șeful Secției Cultură Tradițională a Minorităților Etnice al Institutului Patrimoniului Cultural. Grupul include, de asemenea, Marina Soltanovskaia, profesoară de istorie la Liceul Teoretic „Nicolai Gogol” din Chișinău, și Ivan Pilchin, scriitor, traducător și autor de manuale, șeful Secției Activitate Editorială al Bibliotecii Municipale „B.P. Hașdeu” din Chișinău.

5. *Elaborarea Curriculei până la 30 iunie:* Grupul de lucru a început activitatea, fiind necesar să ia exemple deja puse în practică. Din această cauză, s-a decis să urmeze exemplul colegilor din România, unde deja se implementează disciplina școlară „Istoria și Tradițiile Minorității Rome”.

Următorii pași: Curriculumul va fi analizat de doi recenzenți independenți și aprobat de Consiliul Național pentru Curriculum, urmând ca din 1 septembrie acestui an procesul de predare

a acestei discipline să fie implementat în școli.

Ivan Duminica, Șef Serviciul politici în domeniul relațiilor interetnice, MEC a mai menționat unele acțiuni majore ce urmează a fi realizate de către MEC:

- elaborarea manualului pentru predarea limbii romani;
- includerea în școli a disciplinei de studiere a limbii romani;
- modificarea în Planul-cadru a numărului de elevi romi pentru care se va preda disciplina „Istoria și Cultura romilor din Republica Moldova”, astfel ca, indiferent de numărul de elevi, această disciplină să fie predată.

5. Probleme și constrângeri privind realizarea Planului de acțiuni pentru susținerea populației de etnie romă din Republica Moldova, pentru semestrul I 2024 și căile de soluționare a acestora

Raportori: Membrii Grupului de lucru interinstituțional

Veaceslav Reabcinschii, Directorul general al ARI a informat privind activitatea ce urmează a fi desfășurată cu susținerea Intersos Moldova privind cartografierea refugiaților romi în RM.

De asemenea, a informat privind lansarea, la data de 24 iulie curent, a proiectului „Consolidarea Relațiilor Interetnice – CRIN”, elaborat de către ARI. A menționat că, în cadrul proiectului, ARI va organiza inclusiv un Festival al culturii romilor, făcând apel către comunitatea romă la participare și implicare.

Ivan Duminica, Șef Serviciul politici în domeniul relațiilor interetnice, MEC a menționat activitatea MEC privind incluziunea refugiaților în RM.

Astfel, Ministerul Educației și Cercetării face parte din *Grupul de lucru inter-Agențial pentru Educația Refugiaților*, coordonată de MEC, împreună cu Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF) și Înalțul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR).

MEC deține o bază de date privind numărul de elevi ucraineni înscriși la diverse instituții de învățământ și se intenționează crearea claselor cu predare în limbile ucraineană și română în Gimnaziul „Taras Șevcenko” din mun. Chișinău.

S-a lucrat și asupra unui Plan de acțiune și a Foi de Parcurs privind incluziunea copiilor ucraineni în instituțiile de învățământ din Republica Moldova, inclusiv planul strategic pentru următoarea perioadă.

Totodată, Ivan Duminica a informat privind vizita reprezentanților MEC la Ministerul Educației din România. Vizita de studiu a fost o oportunitate valoroasă pentru schimbul de bune practici și consolidarea colaborării în domeniul educației și incluziunii romilor, explorând, totodată, diverse aspecte ale curriculumului pentru disciplina școlară „Istoria și cultura romilor”.

6. Acțiuni privind Ziua europeană de comemorare a victimelor Holocaustului împotriva romilor (2 august)

Raportor: Cristina Sîrbu, Co-conducătoare Roma Task Force din partea Organizației internaționale umanitară INTERSOS Moldova

Acțiunile planificate a fi desfășurate cu prilejul Zilei europene de comemorare a victimelor Holocaustului împotriva romilor (2 august) în comun cu Agenția Relații Interetnice:

- masă rotundă organizată de către Agenția Relații Interetnice, Intersos Moldova și Ministerul Educației în cadrul căreia se va veni cu propunerea *instituirii zilei de 2 august – Ziua Națională de comemorare a victimelor Holocaustului împotriva romilor*;
- acțiune de comemorare cu depunere de flori și recital a Orchestrei de Tineret din Moldova la Calea Ferată „Gara Visterniceni”;
- înregistrarea unui clip/melodie care se va utiliza ca un instrument de advocacy pentru a sensibiliza opinia publică.

Valeriu Căldăraru, director executiv, Asociația Națională a Mediatorilor Comunitari din RM a venit cu propunerea organizării activităților prilejuite Zilei europene de comemorare a victimelor Holocaustului împotriva romilor (2 august) și la nivel local, cu implicarea mediatorilor comunitari romi.

Ion Duminică, șeful Centrului de Etnologie, Institutul Patrimoniului Cultural a subliniat importanța instalării unui monument/piatră comemorativă a victimelor Holocaustului împotriva romilor, precum și stabilirea spațiului unde va fi instalat acest monument – acțiune în curs de realizare.

**Secretar de stat,
Ministerul Educației și Cercetării,
președinte al grupului de lucru**

Valentina OLARU